

Parlaments de l'acte de presentació del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya

Paraules de Carme Janer

En primer lloc, vull agrair la presència de tots els qui han vingut aquest vespre aquí: associats, no associats, titulats de l'Escola, no titulats, autoritats, etc.

Vull donar les gràcies també al Dr. Casassas per haver tingut l'amabilitat de voler-nos dirigir unes paraules, i als senyors Agustí Pons, del diari «Avui», i Tomàs Delclòs, del Diari «El País», per haver acceptat prendre part en la presentació del nostre Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya.

Només vull dir unes breus paraules per situar aquesta institució que avui volem donar a conèixer. El Col·legi és el fruit de les gestions que l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya inicià l'any 1981 arran d'una proposta dels seus associats. Però estic segura que la llavor d'aquest fruit havia anat germinant a dins d'un moviment associatiu nascut de la voluntat i la tossuderia d'uns professionals sortits al llarg dels anys de l'Escola de Bibliologia de Barcelona que, com sabeu, fundada per la Mancomunitat de Catalunya, a través de totes les seves etapes històriques, ha estat l'encarregada de fornir professionals per a l'estructura bibliotecària del nostre país, tant als organismes públics, com a les entitats de tipus privat.

Aquesta tossuda voluntat associativa que desembocà a l'any 30 en la formació d'una agrupació de professionals i que desaparegué amb l'ensulsiada, que es reprengué l'any 1974 i que des del 1981 existeix amb el nom d'Associació de Bibliotecaris de Catalunya, ha canalitzat sens dubte tota la lluita per a la consolidació de la professió de bibliotecari-documentalista.

Vull recordar dos punts importants per a aquesta consolidació:

1r., la creació a nivell estatal dels estudis de biblioteconomia i documentació l'any 1978;

2n., l'adscripció de l'Escola de Bibliologia a la Universitat de Barcelona, l'any 1983, amb el nom d'Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació.

Aquest fet ha permès que al juny de 1985 hagi sortit la *primera promoció* de bibliotecaris-documentalistes amb el títol universitari atorgat per la Universitat de Barcelona. Són els primers títols a Catalunya i a tot Espanya.

Però el fet culminant ha estat, indubtablement, l'aprovació pel Parlament de Catalunya de la Llei de creació del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, impulsat, com ja he dit, l'any 1981 per l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya.

Molts dels aquí presents sabem que aquesta llei de creació del Col·legi, una llei en aparença senzilla, passà per moments molt difícils. Malgrat això, fou aprovada *per unanimitat* pel ple del Parlament.

M'agradaria llegir-vos un parell de paràgrafs extrets del «*Diari de sessions*» que, en certa manera, recullen i reflecteixen l'opinió que en general van expressar tots els grups parlamentaris en el moment de fer l'explicació de vot.

«Una llei que ve a representar el coronament legítim d'una trajectòria de professionalitat (...) que tothom ha de reconèixer en un col·lectiu de persones i en un seguit d'institucions dedicades en definitiva a servir una tradició a favor de la cultura popular a Catalunya» (diputat Sr. Casares).

«Una llei molt breu, molt important, perquè inicia un camí i regula una professió destacada en el panorama de Catalunya (...). Ens vam adonar que l'argument principal era la defensa d'una professió, o millor dit l'argument de legislar per fer un col·legi que pogués actuar sense embuts en nom d'una professió que respon a una llarga tradició a Catalunya (...). Ens vam adonar que els defectes que es presentaven en forma de dubte no eren imputables al conjunt de bibliotecaris/es

de Catalunya. Ells no eren responsables d'aquests defectes, sinó al contrari, ells i elles havien obert camí en aquesta professió de manera avançada, sense paral·lel a l'Estat espanyol, i estaven motivant aquesta necessitat legislativa» (diputat Sr. Rafael Ribó).

He tingut interès de llegir aquestes paraules, pronunciades públicament al Parlament, perquè corroboren d'una manera molt clara la importància que té per a nosaltres l'aprobació *del nostre Col·legi: és el reconeixement i consolidació de la nostra professió.*

Però, alerta, aquest reconeixement i aquesta consolidació són a la vegada *un repte i un compromís*; el repte i el compromís de fer que aquest Col·legi sigui de veritat una institució dinàmica, viva, amb força i útil.

Perquè mal aniríem si penséssim que ja ho hem aconseguit tot. Consolidació i reconeixement no són sinònims d'*estancament*. Per això mateix creiem que el Col·legi s'ha de configurar com una institució dinàmica, capaç d'assumir totes les funcions que li són pròpies per llei i de posar a la vegada tot el seu potencial en la tasca de formació i reciclatge dels professionals que es mouen en el món de la biblioteconomia i de la documentació per tal que aquests, i la mateixa professió, cada cop més

canviant, continuïn posant-se al nivell que requereixen les necessitats d'una societat moderna avançada.

Per això m'atreveixo a dir que cal que tots els professionals ens col·legiem, perquè el Col·legi pugui dur a terme les funcions que li són pròpies i que no defraudi una societat que, en definitiva, ha fet confiança en nosaltres.

Vull acabar dient-vos que aquesta Junta Gestora espera que ben aviat ens trobarem tots, bibliotecaris associats a l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya, bibliotecaris no associats i altres professionals titulats universitaris que, acollint-se a la disposició transitòria de la llei puguin formar part del Col·legi, en la propera assemblea constituent, la qual serà el primer pas per tirar endavant tota la tasca que ens espera.

Moltes gràcies.

Paraules d'Enric Casassas i Simó

Quan vaig ésser invitat a adreçar unes paraules als assistents a aquest acte de presentació del nou Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de

Catalunya em vaig sentir realment molt honorat, però alhora estranyat i potser incòmode. Intentaré explicar breument aquesta barreja de sentiments, i excuseu-me que comenci el meu parlament tractant de sentiments personals. Honorat i afalagat per la distinció que m'era atorgada en brindar-me l'oportunitat de parlar a aquest col·lectiu que, com a tal col·lectiu però també pel fet que aplega moltes persones que aprecio i estimo, fa tants anys que considero amb admiració i respecte per la seva actuació específica de salvaguarda i de servei, tan essencial per al món de la ciència i de la cultura en general. He dit amb admiració i respecte, i això permeteu-me de dir-ho, malgrat que cataloguin com a «autors diversos sense nom» les obres de més de tres autors. Crec que comparteixo aquests sentiments amb tots aquells que en llur vida professional han de fer un ús habitual de la lletra escrita, també amb els qui en fan un ús eventual, i amb els qui en fan ús no per motius professionals sinó vocacionals i, més que amb ningú més, amb els qui en fan ús per vici.

Ara bé, he dit abans que, en acceptar la invitació a parlar aquí, m'havia sentit també estranyat i potser incòmode. I això fou a causa de la natura de l'acte, la presentació pública d'un col·legi professional, i a la contradicció entre aquesta natura i alguns vells sentiments

meus reticents i escèptics en relació amb els col·legis, els quals em feien creure que sóc poc o gens idoni per a intervenir en aquest acte. En el parlament que ha precedit el meu i en el fullet de presentació que ha estat repartit han estat exposats alguns conceptes que ens han aclarit tot allò que representa per a aquest col·lectiu haver aconseguit el reconeixement públic que la constitució d'aquest col·legi significa, i tot això sembla molt important. Però crec que allò que és veritablement important per a cadascú de nosaltres, per a cadascun dels membres de qualsevol col·lectiu, és el nivell de la condició pròpia, el nivell de qualitat personal assolit, el nivell de realització personal d'un mateix, aconseguit gràcies a la formació rebuda, a la manera que ha exercit la professió, a la consciència i al sentit de responsabilitat posats en joc en cada moment... i no és tant important, en canvi, el reconeixement públic de tot això. El caràcter gremial corporativista d'un col·legi professional, el caràcter que pot tenir de reducte per a la defensa d'uns interessos, per a la reivindicació d'unes competències, em fa pensar en quelcom d'arcaic, de reminiscent d'altres temps.

No voldria ésser mal interpretat. Veig que la utilitat principal dels col·legis sol raure més enllà del seu paper específic estricte, en zones que, si es vol, poden

ésser titllades d'extracol·legials. Així, en uns temps no gaire llunyans, figuraren alguns col·legis entre les poquíssimes instàncies o plataformes des d'on es podia exercir algun tipus d'activitat en defensa dels drets humans en defensa de la convivència democràtica enfront del franquisme, en defensa dels drets nacionals de Catalunya..., i mai no agraiem prou llurs accions als col·legis que adoptaren aquestes actituds. En un altre aspecte, una norma de conducta d'alguns col·legis, establerta a partir de la idea que la millora de la professió passa per l'elevació del nivell cultural de llurs membres, els ha convertit en major o menor grau en focus d'irradiació cultural, amb una incidència efectiva més general. Aquest nou col·legi que es presenta ara té obertes davant d'ell totes les possibilitats; creiem que és justificat confiar en el seu futur perquè confiem en les persones que el constitueixen; creiem que sabrà aprofitar totes les circumstàncies per a contribuir no solament a la millora de la professió sinó a la millora general de la nostra societat i del nostre país, tan millorables; creiem que sabrà ésser present amb la posició correcta en totes les conjuntures que calgui, sempre que estiguin en joc el civisme o la civilitat, sempre que calgui sortir en defensa de la igualtat entre les persones i de les llibertats, individuals i col·lectives... i penso ara aquí, entre d'altres llibertats, en la de pensament i

en la d'expressió, en el descabdellament de les quals els col·legiats aquí esteu tan implicats, atès el pes del vostre paper en el món de la recollida, de la conservació i de la recuperació i de la distribució de la informació, en el món de la comunicació en general, llibertats que avui en dia subsisteixen tan a precari com a conseqüència de la complicació progressiva de l'organització de la societat i de la intervenció abassegadora dels nous mitjans tècnics de tota mena, especialment els informàtics.

El nom d'aquest col·legi designa els professionals col·legiats d'una manera a la qual no estem acostumats; els diu *Bibliotecaris-Documentalistes*, unides les dues parts del nom amb un guionet. No vull comentar el canvi de gènere, perquè és innecessari comentar-lo i perquè està d'acord amb l'evolució dels conceptes i amb el sentit de la història. Crec que val la pena de meditar una mica sobre l'addició de la segona part del nom, documentalista, i sobre la presència del guionet, perquè tot això pot representar un canvi substancial del concepte de la professió, almenys una ampliació d'aquest concepte.

El nou col·legi no és el de bibliotecaris i documentalistes. Si ho fos, la *i* representaria que al col·legi s'associen dues professions diferents, relacionades d'alguna manera, però diferents. El

guionet, en canvi, diu que es tracta d'una sola professió, d'una professió nova, la de bibliotecari-documentalista, de la qual m'heu de permetre que parli ara, uns moments, no des de cap punt de vista professional o expert en biblioteconomia sinó simplement des del punt de vista d'un usuari de biblioteques i de documentació, que ha esmerçat una bona fracció de la seva vida lluitant per trobar camins en la selva embrollada de la bibliografia i la documentació científica i que ha agraït totes les ajudes rebudes, en particular, tots els caminadors ideats pels experts, tots els esforços fets per aquests per posar ordre a la selva i donar-li una certa organització. Des d'aquest punt de vista de l'usuari, doncs, permeteu-me que atribueixi la necessitat d'un nou concepte per a la vostra professió al creixement fora mesura del nombre i de la varietat de publicacions que s'està produint des de fa anys, a la producció densíssima de béns culturals i d'informació científica, que cada any que passa és més extensa i creix més acceleradament. Aquesta informació es dispersa en objectes de tipus molt diversos: llibres, revistes, reports tècnics, tesis, patents, documents procedents d'institucions de govern o oficials o d'altres, enregistraments, àudio-visuals, etc. I encara, entre els llibres i les revistes, els que ens movem en el món de la docència universitària i la investigació hem de distingir les fonts

primàries, que contenen recerca original, i que poden ésser articles de revistes científiques o llibres d'actes de conferències o congressos, o llibres recull de comunicacions, de les altres fonts, que contenen material elaborat a partir de les fonts primàries, i que van des dels articles de *review* o posada al dia fins a les bibliografies, passant pels llibres de text i les enciclopèdies. I en algunes àrees de les ciències, tractant de posar una mica d'ordre a aquest devessall, les revistes de resums.

Així, abans, l'estudiós o el curiós trobava sense massa dificultats en una biblioteca ben dotada allò que necessitava, això si la biblioteca era ben organitzada i, sobretot, ben catalogada; d'aquest requeriment deriva l'adhesió indefallent a l'art de ben catalogar de moltes bibliotecàries de formació tradicional, què dic, adhesió, respecte reverencial o més! Recordo que un bibliotecari de Buenos Aires (Jorge Luis Borges) deia que les obres que estimava o admirava més eren les grans enciclopèdies i els catàlegs, obres col·lectives, obres ben estructurades, obres grandioses i anònimes com les catedrals gòtiques, deia.

Actualment, però, està esdevenint impossible trobar una biblioteca suficientment dotada, perquè la producció ha superat la capacitat

adquisitiva i no hi ha prou espai disponible per guardar-ho tot i perquè la varietat és cada cop més intricada, i els catàlegs esdevenen cada cop uns monstres més complexos, més difícilment manejables, consumidors de més i més temps i més esforços, tant per a elaborar-los com per a consultar-los.

És tot això que ha donat lloc a la *introducció de la informàtica* dins el sistema global de recollida, custòdia, recuperació i distribució del cabal de coneixements. Ha estat acceptada ja de manera general la necessitat de la informatització de les biblioteques, com un pas necessari per a fer-les més àgils i per a permetre la connexió entre elles, les més diverses, les més especialitzades, les més allunyades. Ha estat introduïda també l'*automatització* dels serveis de biblioteques —ja hi ha pel món robots que busquen els llibres als blocs de prestatgeries, els treuen i els duen al lector.

Però no n'hi ha prou. I s'estan introduint a les biblioteques els *serveis de teledocumentació*, que forneixen el mitjà més ràpid i complet de resoldre les necessitats d'informació del lector sobre qualsevol camp de la ciència.

Un servei de teledocumentació està connectat a institucions o empreses distribuïdores d'informació (Dialog,

Esa/Quest, CAS, Questel, CIS, BRS, MEDLINE, etc.), les quals permeten l'accés a les diverses bases de dades computeritzades que hi ha escampades pel món. Una limitació de la utilitat d'aquestes bases de dades, però, és que només solen contenir les referències més modernes, només d'uns pocs anys d'antiguitat; tot i això, la seva utilitat global és immensa. Per als qui practiquem l'ofici de químic això és indubtable. I tenim la sort de disposar a Barcelona de la Biblioteca de Química, de la Universitat, que té accés a més de tres-centes bases de dades connectades als esmentats distribuïdors, les quals contenen més de 250 milions de referències. Aquestes bases de dades no consideren anònima cap referència que no ho sigui: registren o cataloguen fins a deu autors; si n'hi ha més de deu cataloguen els nou primers i afegeixen l'abreviatura de «et alia».

El plantejament d'una estratègia per a trobar als bancs de dades la informació que hom busca no sol ésser una qüestió senzilla, perquè no totes han estat construïdes d'una mateixa manera estàndard, i existeixen tècniques especials o llenguatges específics per a treballar en cadascuna d'elles o en grups d'elles. En algunes carreres universitàries, més a l'estranger que aquí, han estat introduïdes assignatures de documentació per a donar a conèixer

als estudiants l'existència i el contingut d'aquestes bases de dades i per familiaritzar-los en els principis i tècniques bàsics de la recerca d'informació amb aquests mitjans. Cap d'aquestes assignatures no pretén, però, que els estudiants adquireixin la capacitat de fer aquesta recerca per ells mateixos, sinó la *capacitat d'interactuar productivament amb un especialista-bibliotecari*. Existeixen programes, com el SCIMATE de l'*Institute for Scientific Information* que pretén facilitar les recerques a les diferents bases de dades sense haver-ne d'aprendre els llenguatges arcans i específics, però que té una utilitat principal per al bibliotecari-especialista, el qual s'ha d'acomodar forçosament a les necessitats diverses d'una diversitat molt gran d'usuaris.

És aquesta interacció usuari-bibliotecari especialista en bases de dades la que fa aparèixer una nova dimensió a la professió.

És en el camp de la construcció i la utilització de les bases de dades on conflueixen l'informàtic i el bibliotecari —i on pot aparèixer un conflicte de competències d'aquests que als col·legis professionals els agrada d'enverinar, perdó, de resoldre— i aquí, en aquesta confluència, és on neix el nom nou de documentalista.

En realitat, només estem al començament. Ja existeixen revistes científiques que exigeixen als autors d'articles de recerca que limitin el contingut a allò que és estrictament necessari per a la comprensió i justificació de les conclusions, i que totes les dades experimentals, càlculs elaborats i taules de resultats siguin presentats en forma adequada per a ésser introduïts directament a una base de dades sense passar per ésser publicats.

Ja existeixen bases de dades acoblades directament als ordinadors de càlcul o de tractament de dades; ja han estat iniciats sistemes d'interacció entre bases de dades i ordinadors de càlcul, sistemes que acumulen l'experiència que hom ha adquirit en operacions anteriors, la qual cosa impedeix la repetició d'errors i permet d'adoptar decisions diguem-ne intel·ligents; la intel·ligència artificial en aquest sentit ja és matèria de recerca activa i objecte de congressos internacionals, i entre núvols de fum d'encens ja comencen a entreveure's realitzacions concretes.

Tot això no és la descripció d'un futur millor, és la descripció d'un futur diferent que ja és aquí mateix i que encara farà evolucionar més el concepte d'aquesta vostra professió, d'arrels tan antigues, que ha sabut estar tan lligada en cada moment amb

les necessitats del demà previsible.

Aquells antics bibliotecaris pràcticament empresonats pels faraons a Egipte, em fan pensar en les pressions del poder polític. Penso, per exemple, en la ingèrncia del totalitarisme o de la tirania sobre la producció i la difusió de la lletra impresa. En el llibre *Fahrenheit 451*, Ray Bradbury descriu la complicació de l'aparell que li cal muntar a un règim polític d'aquest tipus per cremar tota la producció escrita, descriu la lentitud de la complicadíssima operació, lentitud que dona temps a unes vestals testimonials a aprendre's de memòria les obres cabdals. Amb l'evolució de la informàtica i vista la rapidesa amb què es va imposant la informatització de tants i tants aspectes de la vida social, la cultura un d'ells, i essent cada vegada més gran la fracció dels coneixements que serà acumulada a la memòria dels materials magnètics, això serà molt diferent: el dictador de torn podrà fer senzillament en un instant tot allò que Bradbury preveia en darrer terme tan llarg i tan difícil.

Perdoneu-me aquesta expansió pessimista, que reflecteix un aspecte només de la qüestió. I que reflecteix també una realitat desbordant que fa que els autors de ciència-ficció, fins els més prestigiosos, es quedin curts molt de pressa.

Voldria fer referència, per acabar, a un fet de la nostra història i a la seva significació, la creació de la biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans, oberta al públic des del 1914 amb el nom de Biblioteca de Catalunya, obra pionera en el món bibliotecari de la península, de la qual Alexandre Galí a les seves *Obres Completes* ha escrit.

«Un dels mèrits de la Biblioteca de Catalunya és que des de bon començament fou una institució europea. Fou europea pel concepte de servei públic, que havia de servir al públic i no que havia de servir per a donar vida a uns funcionaris: fou europea per la tècnica, pel to científic, per l'amplitud de la funció i pel diàleg que es proposava establir amb les institucions sàvies d'arreu del món culte; europea pel marc de gran biblioteca en què va ésser concebuda i per la dignitat del servei, amb un personal atent i amable. Tot això, absolutament inèdit a Espanya, ens ho va portar la Biblioteca de Catalunya per primera vegada i d'aquí l'enorme confiança que va desvetllar a tothom, des de l'erudit i el bibliòfil fins a l'estudiant que comença a saludar els llibres»(*).

Ara, a final de segle, aquella mateixa posició precursora que l'Institut va tenir a començament de segle, s'amplia i s'orienta vers uns altres objectius al

servei del país i aquests avui han d'incloure la utilització de la informàtica. L'Institut, de la mateixa manera que ha instal·lat un ordinador potent i ha adoptat la informàtica com a eina habitual per a la recerca en lexicografia, en terminologia, en les ciències humanes en general, té altres projectes que poden semblar ambiciosos, dels quals potser és prematur parlar, però als quals faré una referència. L'Institut pensa en la constitució d'una base de dades general i completa de la cultura catalana, en tots els aspectes de la ciència que es conrea a Catalunya. Existeixen alguns aspectes parcials ja iniciats per altres institucions, posem per cas, per exemple, el del Consorci d'Informació i Documentació en relació amb els estudis econòmics i socials; posem per cas també els projectes en realització per a la informatització coordinada de la xarxa de biblioteques de Catalunya. Una base de dades general i completa, bastida tenint en compte els aspectes parcials existents, després de les negociacions o acords pertinents, seria realment una contribució de molta transcendència per al millorament i l'actualització del nostre ambient cultural i científic, una eina essencial de cara al desenvolupament futur d'aquest ambient.

Que tot això pot representar un pressupost molt elevat, fora del nostre abast, és evident. Però, l'Institut

d'Estudis Catalans va posar en marxa la constitució de la Biblioteca de Catalunya sobre la base d'una sol·licitud i una memòria adreçades a l'Ajuntament per aconseguir 500 mil pessetes (que si bé van ésser incloses al Projecte de Pressupost de Cultura no van ésser aprovades mai), d'una partida de 10.000 pessetes al pressupost del 1910 de la Diputació de Barcelona, i d'un crèdit extraordinari de 100.000 pessetes anterior. I la Biblioteca de Catalunya, ara, aquí la teniu. Potser en aquell temps hi havia un entusiasme i una confluència de voluntats diferents dels d'ara.

Perdoneu-me la llargada excessiva d'aquests comentaris que m'han dut fins més enllà de la ciència-ficció. Per acabar-los, però, voldria retre homenatge al sentit més clàssic i més perenne de la vostra professió. Penso en quan jo era petit, en la biblioteca del Grup Escolar Pere Vila, en la Biblioteca de l'Institut Escola. Penso en el lector juvenil o popular que pregunta al bibliotecari i en el bibliotecari que respon. No sé si és allò que el bibliotecari respon o és simplement el to de veu emprat a la resposta que va infiltrant en l'ànim del lector la llavor de l'amor al llibre, que indueix el lector al respecte al llibre, com a dipòsit sagrat d'un llegat que ens fa com som, d'un llegat que hem rebut, hem de fer créixer, hem de transmetre.

Moltes gràcies!

Enric Casassas i Simó

(L'acte va tenir lloc a Barcelona el 23 de gener de 1986)

(*) Alexandre Galí, *Obres Completes: Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya*. Llibre XIII, «Biblioteques», pp. 43-44.